

Kokemusasiantuntijoiden merkitys ammattikorkeakouluopetuksessa

Sosiaali- ja terveysalan lehtoreiden näkemyksiä

Tiina Putkuri ja Jenni Tikkanen

TIIVISTELMÄ

■ Kokemusasiantuntijoiden osallistuminen ammattikorkeakouluopetukseen on Suomessa melko yleistä mutta sattumanvaraista. Tutkimustieto aiheesta on niukkaa. Tämän laadullisen tutkimuksen tavoitteena oli selvittää lehtoreiden näkemyksiä kokemusasiantuntijoiden ammattikorkeakouluopetukseen osallistumisen merkityksistä sekä tulkita näitä merkityksiä dialogisuuden näkökulmasta. Tutkimuksen teoreettisena viitekehyksenä toimii sosiaalipedagoginen dialogisuuden näkökulma. Sisällönanalyysillä analysoitu tutkimusaineisto kerättiin kolmessa fokusryhmähaastattelussa, joihin osallistui yhteensä 12 sosiaali- ja terveysalan lehtoria yhdestä ammattikorkeakoulusta.

Kokemusasiantuntijoiden osallistumisella ammattikorkeakouluopetukseen oli lehtoreiden näkemysten mukaan merkitystä sekä henkilökohtaisella että pedagogisella tasolla. Henkilökohtaista merkitystä osallistumisella tunnistettiin olevan sekä opiskelijoille, opettajille että kokemusasiantuntijoille itselleen. Pedagogista merkitystä osallistumisella oli lehtoreiden näkökulmasta sekä opettajien kannalta opetukselle että opiskelijoiden kannalta oppimiselle. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että kokemusasiantuntijoiden osallistuminen sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakouluopetukseen on merkityksellistä tulevien ammattilaisten sisällöllisen osaamisen ja eettisen osaamisen kannalta, sillä se tarjoaa mahdollisuuksia vahvistaa dialogisia minä–sinä-suhteita, lisää ymmärrystä ilmiöistä, toisista ja itsestä sekä kehittää työelämässä tarvittavia taitoja kokemusasiantuntijoiden kanssa toimimiseen.

Avainsanat: ammattikorkeakouluopetus, dialogisuus, kokemusasiantuntija

ABSTRACT

RELEVANCE OF EXPERTS-BY-EXPERIENCE FOR TEACHING AT UNIVERSITIES OF APPLIED SCIENCES – VIEWS OF SOCIAL AND HEALTH CARE SENIOR LECTURERS

■ Participation of experts-by-experience in teaching at Universities of Applied Sciences is quite common but not systematic. Previous research concerning the subject is scarce. This qualitative study aimed to investigate lecturers' views on the meanings of the participation of experts-by-experience in teaching at Universities of Applied Sciences and to interpret these meanings from the perspective of dialogue. The theoretical framework of the study consisted of the social-pedagogical concept of dialogue. The data was collected through three focus group interviews involving a total of 12 social and healthcare senior lecturers working in one University of Applied Sciences. The data was analyzed using content analysis.

According to the views of the lecturers, the participation of experts-by-experience in teaching at Universities of Applied Science had both personal and pedagogical meanings. Personal meanings of participation were identified for students, teachers, and the experts-by-experience themselves. Pedagogical meanings of participation were, according to the interviewees, from both the student's perspective on learning and the teacher's perspective on teaching. The results of the study indicate that the participation of experts-by-experience in social and healthcare education is significant for the substantive competence of future professionals as well as for their ethical competence. It provides opportunities to strengthen dialogical I-Thou relationships, enhance understanding of phenomena, others, and oneself, and develop skills needed in the workplace for collaborating with experts-by-experience.

Keywords: *Dialogue, Expert-by-Experience, Teaching, University of Applied Sciences*

Johdanto

Sosiaali- ja terveydenhuollon kontekstissa kokemusasiantuntijoilla vii-
tataan henkilöihin, joiden tieto ja asiantuntemus pohjautuvat ensi-
jaisesti heidän omakohtaiseen kokemukseensa tietystä ilmiöstä, esimer-
kiksi jostakin sairaudesta (Barker & Maguire 2017; Jones 2018; Meriluoto
2018). Kokemusasiantuntijoiden osallistuminen sosiaali- ja terveystalve-
luiden kehittämiseen ja toteuttamiseen on yleistynyt viime vuosina sekä
Suomessa (esim. Alanko & Hellman 2017) että maailmalla (esim. Chap-
man, Blash, Mayer & Spetz 2018; Gagne, Finch, Myrick & Davis 2018).
Kokemusasiantuntijatoiminta on yksi tapa edistää palveluiden käyttäjien

osallisuutta eli kuulumista ja kuulluksi tulemista. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) äskettäin julkaisemassa Osallisuuden edistäjän oppaassa todetaan, että osallisuutta ”tulee edistää kaikissa palveluissa, toiminnoissa ja yhteiskuntapolitiikassa” (THL 2023, 13), sillä osallisuuden kokemuksen tiedetään edistävän hyvinvointia, terveyttä ja toimintakykyä.

Kokemusasiantuntijana toimiminen on parhaimmillaan henkilön itsensä kannalta merkityksellistä siksi, että se voi lisätä muun muassa kokemusta arvostettavuudesta, toimijuudesta ja kyvykkyydestä (Petersen, Hounsgaard, Borg & Nielsen 2011; Soronen 2024). Kokemusasiantuntijoiden osallistumisella on merkitystä myös heidän kanssaan yhteistyötä tekevän kannalta. Sosiaali- ja terveysalalla kokemusasiantuntijat voivat esimerkiksi tarjota organisaation jäsenille ruohonjuuritason tietoa ja palautetta sekä haastaa arvioimaan ammatillisia toimintatapoja. Kokemusasiantuntijoiden osallistuminen voi myös vahvistaa organisaation toiminnan tehokkuutta ja asiakaslähtöisyyttä lisäämällä ymmärrystä asiakassuhteisiin, palveluiden sisältöön, vuorovaikutukseen ja järjestelmän toimivuuteen liittyvistä käyttäjäkokemuksista sekä niihin kohdistuvista odotuksista ja tarpeista. (Barnes 2009; Hietala & Rissanen 2015.) Kokemusasiantuntijatoimintaa on myös kritisoitu. Osa ammattilaisista on odottanut kokemusasiantuntijoilta neutraalia asioiden esittämistä ja konsensushakuisuutta. Asiantuntijaksi on saatettu tunnustaa vain ammattilaisten kanssa samanmielisiä näkemyksiä esittävät. Tällöin kokemusasiantuntijan omaan kokemukseen pohjaavat näkemykset jäävät pahimmillaan kuulematta. (Meriluoto 2018.)

Palveluiden kehittämisen ja toteuttamisen lisäksi kokemusasiantuntijoita osallistuu sosiaali- ja terveysalalla myös tulevien ammattilaisten kouluttamiseen. Kokemusasiantuntijoiden osallistuminen korkeakouluopetukseen erityisesti mielenterveysopinnoissa on Suomessa jo melko yleistä mutta kuitenkin sattumanvaraista. Perinteisesti kokemusasiantuntijoita on pyydetty vierailijoiksi tiettyjä teemoja käsitteleville opintojaksoille kertomaan oman tarinansa, mutta kokemusasiantuntijoita on hyödynnetty myös monin muin tavoin. Suomessa kokemusasiantuntijat ovat osallistuneet esimerkiksi opintojaksojen suunnittelemiseen, opiskelijoiden valmentamiseen ja tutkimuksen tekoon (Ellilä, Lahti, Pulli & Vatula 2018). Monissa maissa asiassa ollaan Suomea pidemmällä. Esimerkiksi Isossa-Britanniassa sosiaalityön opetuksen standardit velvoittavat toteuttamaan opetusta yhteistyössä kokemusasiantuntijoiden kanssa (SWE 2020), ja kokemusasiantuntijat osallistuvat myös hoitotyön opiskelijoiden valin-

taprosessiin sekä harjoittelujaksojen ohjaukseen ja arviointiin (Scammell, Heaslip & Crowley 2016). Australiassa ja Irlannissa yliopistoihin on paljattu kokemusasiantuntijoita osaksi henkilökuntaa (Happell, O'Donovan, Sharrock, Warner & Gordon 2022).

Tutkimustieto kokemusasiantuntijoiden osallistumisesta opetukseen korkeakouluissa on niukkaa ja suomalaisesta näkökulmasta jopa olematonta. Lisäksi saatavilla oleva tutkimustieto on hoitotyön osalta painottunut erityisesti mielenterveysopintoihin (Scammell ym. 2016). Kokemusasiantuntijoiden ammattikorkeakouluopetukseen osallistumisen merkityksiä on tärkeää selvittää, jotta kokemusasiantuntijoiden opetukseen osallistumista voidaan tulevaisuudessa suunnitella ja kehittää tutkimustietoon pohjaten. Tässä artikkelissa tarkastellaan suomalaisessa ammattikorkeakoulussa toimivien sosiaali- ja terveysalan lehtoreiden näkemyksiä kokemusasiantuntijoiden ammattikorkeakouluopetukseen osallistumisen merkityksistä. Tarkastelun teoreettinen viitekehys rakentuu sosiaalipedagogisesta dialogisuuden näkökulmasta. Artikkelissa vastataan kysymyksiin, mitä näkemyksiä lehtoreilla on kokemusasiantuntijoiden ammattikorkeakouluopetukseen osallistumisen merkityksistä ja miten näitä merkityksiä voidaan tulkita dialogisuuden näkökulmasta.

Kokemusasiantuntijat korkeakouluopetuksessa

Kokemusasiantuntijuuteen liittyviä käsitteitä on useita ja niitä käytetään vaihtelevissa merkityksissä, mikä voi aiheuttaa sekaannusta. Käytössä olevia käsitteitä ovat kokemusasiantuntija, kokemustoimija, vertaistukija ja palveluiden käyttäjä (Niemelä & Steffansson 2023). Myös käsitteitä kehittäjäasiakas ja vertaisarvioitsija käytetään (Hirschovits-Gerz, Sihvo, Karjalainen & Nurmela 2019). Kokemusasiantuntijalla viitataan yleensä henkilöön, joka jakaa ammatillisille, opiskelijoille, samankaltaisia asioita kokeneille tai kenelle tahansa asiasta kiinnostuneelle kokemustietoaan. Kokemustoimija-termiä käytetään usein silloin, kun henkilö jakaa kokemustietoa ammatillisille tai opiskelijoille. Vertaistukija-termiä puolestaan käytetään, kun samankaltaisia asioita kokeneet henkilöt jakavat kokemustietoaan ja tukevat toinen toisiaan. (Niemelä & Steffansson 2023.)

Kokemustieto muuntuu asiantuntemukseksi, kun henkilö reflektoi ja työstää kokemuksiaan jollain systemaattisella tavalla, useimmiten kokemusasiantuntijakoulutuksessa (esim. Jones 2018). Tällöin voidaan puhua myös kokemusosaamisesta, joka on Diak-ammattikorkeakoulun aihetta käsittelevän tuoreen julkaisun mukaan ”henkilökohtaisen kokemuksen tai

läheisnäkökulman kautta kertynyttä tietotaitoa ja ymmärrystä, joka on jaloitunut työelämässä hyödynnettäväksi osaamiseksi” (Harju 2023, 7). Tässä kokemuksella viitataan havaintojen pohjalta induktiivisesti karttuneeseen tietoon (Rautajoki 2018). Kokemus siis voi syntyä henkilökohtaisesti koe-
tun perusteella mutta myös kuullun, nähdyn tai kerrotun pohjalta (Toik-
kanen & Virtanen 2018, 7). Esimerkiksi sairastuneen läheinen voi välittää
kokemustietoa siitä, miltä tarjolla olevat palvelut vaikuttavat läheisen itsen-
sä näkemänä tai sen perusteella, mitä hän on sairastuneelta niistä kuullut.

Järjestöt, sairaanhoitopiirit ja oppilaitokset tarjoavat kokemusasiantun-
tijana toimimiseen sekä laajuudeltaan että sisällöltään vaihtelevaa koulu-
tusta (Hirschovits-Gerz ym. 2019; Niemelä & Steffansson 2023). Muuta-
ma vuosi sitten tehdyn selvityksen mukaan Suomessa on yli kuusikym-
mentä kokemusasiantuntijakoulutusta tarjoavaa tahoja. Kokemusasian-
tuntija-nimikkeen käyttöön ei kuitenkaan vaadita virallista pätevyyttä,
joten sitä voi halutessaan käyttää kuka tahansa myös ilman koulutusta.
(Hirschovits-Gerz ym. 2019.) Tässä artikkelissa käytetään kokemusasian-
tuntija-termiä, jolla viitataan sekä koulutettuihin että kouluttamattomiin
toimijoihin, jotka osallistuvat ammattikorkeakoulujen opetukseen.

Jo työelämässä olevien ammattilaisten koulutuksiin osallistumisen ja
erilaisissa seminaareissa esiintymisen ohella varsinkin koulutettujen ko-
kemusasiantuntijoiden yleisimpiä työtehtäviä on toimiminen sosiaali- ja
terveydenhuollon oppilaitoksissa (Hirschovits-Gerz ym. 2019). Kansain-
välisissä tutkimuksissa kokemusasiantuntijoiden osallistumisen opetu-
seen on todettu olevan merkityksellistä opiskelijoille ja opettajille sekä ko-
kemusasiantuntijoille itselleen (Happell, O’Donovan ym. 2022; Scammell
ym. 2016). On myös näyttöä siitä, että suomalaiset korkeakouluopiskelijat
kokevat kokemusasiantuntijoiden vierailut opettavaisina (Uusitalo 2015)
ja ylipäättään positiivisina kokemuksina (Ellilä ym. 2018). Näiden vierailu-
jen on mitattu vaikuttaneen positiivisesti myös opiskelijoiden asenteisiin
kokemusasiantuntijan edustamaa asiakasryhmää kohtaan (Koski 2018).
Aihetta on tutkittu kansainvälisesti erityisesti mielenterveyshoitotyön ope-
tukseen liittyen, ja kokemusasiantuntijoiden osallistuminen opetukseen
on tutkimusten mukaan lisännyt opiskelijoiden ymmärrystä potilaiden
elämästä, mielenterveyshäiriöistä ja palveluiden käyttöön liittyvistä koke-
muksista (Happell ym. 2014) sekä toipumisen yksilöllisyydestä (Happell,
Warner ym. 2022). Myös opettajien ymmärrys voi lisääntyä kokemusasi-
antuntijan opetukseen osallistumisen myötä heidän oppiessaan kokemus-
asiantuntijoilta (Happell, O’Donovan ym. 2022). Tutkimukset ovat osoit-

taneet, että kokemusasiantuntijat itse kokevat opetukseen osallistumisen tarjoavan heille mahdollisuuden saada äänensä kuuluviin ja päästä vaikuttamaan tulevien ammattilaisten työskentelytapoihin (Fox 2022).

Kokemusasiantuntijoiden osallistumisen on osoitettu olevan merkityksellistä myös oppimisen ja opetuksen näkökulmasta. Se voi esimerkiksi kehittää opiskelijoiden vuorovaikutustaitoja ja kriittistä ajattelua sekä kykyä yhdistää opittu teoria käytäntöön (Felton, Cook & Anthony 2018). Kokemusasiantuntijoiden osallistumisen on todettu vaikuttavan positiivisesti myös hoitotyön opiskelijoiden asenteisiin potilaita kohtaan (Geregová & Frišaufová 2019; Happell ym. 2019) sekä antavan valmiuksia tulevaan työhön (Happell ym. 2019). Australiassa, Irlannissa ja Suomessa toteutetun tutkimuksen tulokset osoittavat, että kokemusasiantuntijoiden omien näkemysten mukaan heidän osallistumisensa täydentää oppikirjojen antamaa tietoa ja auttaa opiskelijoita tarkastelemaan hoitotyön käytäntöjä kriittisesti (Happell, Warner ym. 2022).

Kokemusasiantuntijoiden osallistumiseen ei kuitenkaan suhtauduta aina pelkästään positiivisesti (Dennis 2003; McCann, Baird, Clark & Lu 2008). Opiskelijat ja opettajat voivat ajatella kokemusasiantuntijoiden edustavan liian suppeaa näkökulmaa eivätkä he ole välttämättä olleet vakuuttuneita kokemusasiantuntijoiden opetukseen tuomasta lisäarvosta (Happell ym. 2014). Opettajat voivat käyttäytyä kokemusasiantuntijoita kohtaan epäluuloisesti ja jopa syrjivästi, esimerkiksi koska pelkäävät kokemusasiantuntijoiden voivan viedä heidän työnsä (Happell, O'Donovan ym. 2022). Kokemusasiantuntijat itse ovat voineet kokea tulleen kohdelluiksi epäreilusti esimerkiksi jäädessään ilman korvausta opetukseen osallistumisesta (Fox 2022).

Tässä tutkimuksessa kokemusasiantuntijoiden opetukseen osallistumista tarkastellaan suomalaisessa ammattikorkeakoulukontekstissa laajentaen siten tutkimuksellista näkökulmaa mielenterveyshäiriöiden opetuksesta myös muuta sosiaali- ja terveysalan opetusta koskevaksi. Tutkimus syventää ja täydentää sekä kansainvälisten kokemusasiantuntijayhteistyötä oppilaitoskontekstissa selvittäneiden tutkimusten tuloksia että kotimaista – tähän mennessä opetuksen sijaan pääosin sosiaali- ja terveysalan palvelukontekstiin keskittyä – tutkimustietoa.

Dialogisuus tutkimuksen teoreettisena näkökulmana

Tässä artikkelissa kiinnitytään sosiaalipedagogiselle tutkimukselle luonteenomaisesti tavoitteeseen edistää toimintakykyiseksi yhteiskunnan jä-

seneksi kasvamisen prosesseja ja tarkastellaan kasvamista sosiaalisena ilmiönä (Nivala & Rynnänen 2019). Myös ammatillista koulutusta voidaan tarkastella sosiaalipedagogisesta näkökulmasta ammattiin kasvun ja pätevoitymisen tukemisena (vrt. Moss & Petrie 2019). Kokemusasiantuntijoiden osallistumista korkeakouluopetukseen tarkastellaan sosiaalipedagogiikan keskeisen käsitteen, dialogisuuden (Eichsteller & Bradt 2019; Nivala & Rynnänen 2013; 2019), kautta.

Dialogi-käsitettä käytetään arkikielessä kuvaamaan mitä tahansa keskustelua, mutta sillä on myös oma erityinen merkityksensä. Sosiaalipedagogiikan teoreettisena käsitteenä dialogin olennaisiin tunnuspiirteisiin kuuluvat brasilialaisen kasvatusajattelijan Paulo Freiren (1972) määritelmän mukaisesti tasa-arvoisuus, nöyryys tarkastella ja koetella omia ja toisen näkemyksiä sekä yhteinen oppiminen. Dialogin toteutumisen edellytyksenä on kunnioittava ja arvostava suhtautumistapa silloinkin, kun asioista ollaan eri mieltä. Keskeistä on usko ihmisten kykyyn kasvaa ihmisinä, mikä luo dialogille merkityksen. Dialogiin sisältyy vuorovaikutuksen lisäksi myös yhteinen toiminta tunnistettujen epäkohtien ratkaisemiseksi. (Nivala & Rynnänen 2019.)

Dialogisuudessa on keskeistä vastavuoroisuus ja tasavertaisuus sekä pyrkimys yhteiseen ymmärrykseen (esim. Miettinen & Vapalahti 2014; Ranne 2002). Siinä erilaiset totuudet ja näkemykset tuodaan yhteen ja niitä koetellaan yhdessä (Mönkkönen 2022). Dialogista suhdetta voitakin kuvata yhteiseksi pohdiskeluksi mutta myös aktiivista toimintaa edellyttäväksi prosessiksi (Nivala & Rynnänen 2019). Dialogisen suhteen ytimessä on suhtautuminen toiseen ainutlaatuisena yksilönä. Ihmistä ei nähdä tyypistetysti vain tietyn ryhmän, esimerkiksi työttömien tai diabetopotilaiden, edustajana. Parhaimmillaan dialogi tukee ymmärryksen kehittymistä paitsi tarkastelun kohteena olevista ilmiöistä myös toisista ihmisistä ja itsestä. Dialogista vuorovaikutussuhdetta voidaan kuvata minä–sinä-suhteeksi. Alunperin filosofi Martin Buberin esittelemälle minä–sinä-suhteelle on tunnusomaista asettuminen suhteeseen omana itsenään, ilman pyrkimystä muuttaa toista itsensä kaltaiseksi tai hyödyntää toista omiin päämääriin. Minä–sinä-suhteen vastakohtana on esi-neellistävä minä–se-suhde, jossa toinen nähdään toiminnan kohteena. Minä–se-suhteelle tyypillistä on minäkeskeisyys ja toisen välineellistämisen omien tavoitteiden välikappaleeksi. (Nivala & Rynnänen 2019.)

Dialoginen vuorovaikutus on ideaali, jota on syytä tavoitella. Samalla kuitenkin on tiedostettava, ettei sitä pystytä kasvatus- ja opetustilanteissa

aina täydellisesti toteuttamaan, sillä kasvattajalla on suhteessa enemmän valtaa ja pyrkimyksenä muuttaa kasvatettavan ajattelua ja toimintaa. Dialogisuus heijastuu kasvatustilanteisiin parhaimmillaan siten, että tietoa rakennetaan yhdessä ja jokainen osapuoli toimii sekä opettajana että oppijana, opettaen toinen toisiaan ja oppien toinen toisiltaan. (Nivala & Ryyänen 2019.) Dialogisuuden periaatteiden mukaisesti tieto rakentuu sosiaalisissa prosesseissa, joissa myös roolien ylitykset ovat sallittuja. Tällöin ammatillinen asema ei määritä mahdollisuuksia osallistua uuden tiedon ja ymmärryksen rakentamiseen. (Eriksson 2014; Mönkkönen 2022.) Dialogisuuden esteenä voi kuitenkin olla pitäytyminen omissa totutuissa oletuksissa ja mielipiteissä, jos omaa ajattelua ei haluta tai uskalleta avata uusille näkökulmille (Bohm 2004; Raatikainen & Rahikka 2012).

Tutkimuksen toteuttaminen

Tässä tutkimuksessa etsitään vastausta kysymyksiin siitä, mitä näkemyksiä lehtoreilla on kokemusasiantuntijoiden ammattikorkeakouluopetukseen osallistumisen merkityksistä ja miten näitä merkityksiä voidaan tulkita dialogisuuden näkökulmasta. Lehtoreiden näkökulma aiheeseen on kiinnostava, sillä he toimivat portinvartijoina estäen tai mahdollistaen kokemusasiantuntijoiden ja opiskelijoiden kohtaamisen opetuksessa. Lisäksi he toimivat välittäjän asemassa kokemusasiantuntijoiden ja opiskelijoiden kanssa työskennellessään, ja näin ollen heillä on eräänlainen näköalapaikka myös opiskelijoiden ja kokemusasiantuntijoiden kokemuksiin.

Haastattelututkimus toteutettiin osana Laurea-ammattikorkeakoulun VoimaProfi-hanketta (Laurea n.d.). Tutkimusaineisto kerättiin kolmessa etäyhteydellä toteutetussa fokusryhmähaastattelussa syksyn 2023 aikana haastatellen yhden ammattikorkeakoulun lehtoreita (ks. Putkuri 2024). Fokusryhmähaastattelut valittiin aineistonkeruumenetelmäksi, sillä yhteisen keskustelun ja muiden osallistujien näkemysten kuulemisen toivottiin mahdollistavan tiedon yhteisen rakentelun ja synnyttävän myös uusia näkökulmia aiheeseen (Merriam & Tisdell 2015).

Aineistonkeruu

Haastattelukutsu lähetettiin sähköpostitse yhden suomalaisen ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalan lehtoreille heidän esihenkilöidensä kautta. Lisäksi kutsua jaettiin organisaation sisäisillä Teams-kanavilla. Fokusryhmähaastatteluihin ilmoitettiin sähköisellä e-lomakkeella, ja haastatteluajat sovittiin sähköpostitse. Ilmoittautumisen yhteydessä osal-

listujat antoivat tietoon perustuvan suostumuksensa tutkimukseen osallistumiseen sekä vastasivat taustatietokyselyyn. Taustatietoina kysyttiin ikä, työtehtävä, työkokemuksen määrä nykyisessä tehtävässä sekä kokemus kokemusasiantuntijoiden kanssa työskentelystä. Kerättyjä taustatietoja ei yhdistetty analyysivaiheessa haastateltaviin, vaan niitä käytettiin ainoastaan kuvailemaan haastateltavia joukkona.

Fokusryhmiin osallistui yhteensä 12 sosiaali- ja terveystieteen lehtoria siten, että kussakin ryhmässä oli kolmesta viiteen osallistujaa. Haastateltavista neljä oli sosiaalialan lehtoreita, yksi fysioterapian lehtori ja seitsemän hoitotyön lehtoreita. Hoitotyön lehtoreiden joukossa oli sekä mielenterveyshoitotyön että somaattisen hoitotyön opetukseen osallistuvia. Osallistujat olivat iältään 44–60-vuotiaita (ka 49,5 vuotta). Opettajan työstä kertyneen työkokemuksen määrä vaihteli kahdesta kuukaudesta 20 vuoteen; osallistujista neljä oli työskennellyt lehtorina alle viisi vuotta ja kuusi vähintään 10 vuotta. Valtaosalla haastateltavista (n=10) oli kokemusta työskentelystä kokemusasiantuntijoiden kanssa.

Haastattelutilanne eteni puolistrukturoidusti etukäteen muodostettujen kolmen teeman ja niiden alle muodostettujen haastattelukysymysten avulla (Taulukko 1). Haastatteluteemat olivat: 1) kokemusasiantuntijoiden osallistuminen opetukseen, 2) kokemusasiantuntijuuden hyödyntämisen kehittäminen ja 3) aikaisemman, kokemusasiantuntijoiden sosiaali- ja terveystieteen ammattilaisilta toivomaa tukea selvittäneen tutkimuksen tulokset. Tämän viimeisen teeman kohdalla osallistujille esiteltiin kokemusasiantuntijoilta aiemmin kerätyn haastatteluaineiston pohjalta syntyneet tulokset (Putkuri, Latva-Korpela & Häkkinen 2023) ja heitä pyydettiin pohtimaan, miten tätä kokemusasiantuntijoilta kerättyä tietoa voisi hyödyntää opetuksen kehittämisessä. Tämän haastatteluteeman avulla tarkoituksena oli tarkastella haastateltavien käsityksiä kokemusasiantuntijoiden välittämästä tiedosta käytännön esimerkin kautta.

Fokusryhmähaastattelut kestivät hieman yli tunnista puoleentoista tuntiin ja ne tallennettiin äänitiedostoina, jotka kirjoitettiin tekstiksi jälkikäteen. Haastatteluista muodostui yhteensä 75 sivua aineistoa. Tässä artikkelissa keskitytään haastattelun ensimmäiseen teemaan.

Aineiston analyysi

Aineisto analysoitiin induktiivisella sisällönanalyysillä NVivo-ohjelmistoa hyödyntäen. Menetelmä valittiin, koska se soveltuu hyvin haastatteluaineistojen analysointiin tilanteissa, joissa tutkittavasta aiheesta ei ole

Taulukko 1. Haastatteluteemat ja haastattelukysymykset

Haastatteluteema	Haastattelukysymykset
Kokemusasiantuntijoiden osallistuminen opetukseen	<ul style="list-style-type: none"> ● Miten kokemusasiantuntijat ja/tai kokemusasiantuntijuus ovat olleet osana omaa opetustasi? ● Millaisia kokemuksia sinulla on kokemusasiantuntijoista ja kokemusasiantuntijuudesta opetuksessa? ● Mikä mielestäsi on kokemusasiantuntijalle sopiva rooli sosiaali- ja terveysalan opetuksessa? ● Mihin kokemusasiantuntijat voivat mielestäsi osallistua opetuksessa ja miksi? Mihin eivät ja miksi? ● Tuleeko mieleesi jotain opetukseen liittyviä tehtäviä, joihin kokemusasiantuntija ei mielestäsi voisi osallistua, miksi? ● Mitä uutta tietoa ja osaamista kokemusasiantuntijoiden osallistuminen opetukseen mielestäsi tuottaa opiskelijoille? Entä opettajille?
Kokemusasiantuntijuuden hyödyntämisen kehittäminen	<ul style="list-style-type: none"> ● Mitä mieltä olet kokemusasiantuntijatieiden hyödyllisyydestä osana opetusta ja oppimista? Miksi ajattelet näin? ● Mitä ajatuksia tai ideoita sinulla on liittyen kokemusasiantuntijoiden osallistumiseen opetuksessa ja oppimisessa? ● Millä uusilla tavoilla kokemusasiantuntijat voisivat osallistua opetukseen ja oppimiseen tulevaisuudessa? ● Mitä ajattelet kokemusasiantuntijoiden osallistumisesta opetuksen suunnitteluun? Entä toteutukseen? Entä arviointiin? ● Tunnistatko jotain esteitä kokemusasiantuntijoiden osallistumiselle? Jos kyllä, niin mitä? ● Millainen rooli kokemustiedolla on mielestäsi korkeakouluopetuksessa tällä hetkellä? Millainen rooli sillä voisi/tulisi olla tulevaisuudessa?
Tulokset aiemmasta tutkimuksesta	<ul style="list-style-type: none"> ● Mitä ajatuksia tulokset herättävät? ● Miten kokemusasiantuntijoiden esiin nostamat asiat näkyvät jo tällä hetkellä omassa opetuksessasi? Entä opiskelijoiden oppimisessa? ● Miten kokemusasiantuntijoiden esiin nostamia asioita voisi hyödyntää sosiaali- ja terveysalan opetuksessa tulevaisuudessa? ● Voisiko kokemusasiantuntijoilla itsellään olla jokin rooli tässä? Jos kyllä, niin mikä?

vielä kovinkaan paljoa teoreettista tietoa (Elo, Kajula, Tohmola & Kääriäinen 2022). Vaikka kokemusasiantuntijoiden osallistumista erityisesti mielenterveyshoitotyön opetukseen onkin tutkittu jo melko paljon, on suomalaista sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakouluopetusta koske-

vaa tutkimustietoa edelleen niukasti, minkä vuoksi induktiivinen lähestymistapa katsottiin sopivaksi. Analyysissä noudatettiin Elon ja kollegojen (2022) kuvaamia sisällönanalyysin vaiheita. Aluksi tekstimuodossa oleva aineisto luettiin ja kuunneltiin läpi kokonaiskäsityksen saamiseksi. Aineistoon tutustumisen myötä alustavat teemat hahmottuivat. Aineistosta poimittiin kaikki tutkimuskysymykseen vastaavat ilmaisut ja nämä poimitut ilmaisut ryhmiteltiin alaluokkiin, jotka nimettiin niiden sisältöä kuvaavasti. Seuraavaksi merkityksiä tietystä näkökulmasta kuvaavat ilmaisut ryhmiteltiin yläluokiksi, joita muodostui viisi: merkitykset opiskelijalle, opettajalle, kokemustoimijalle, oppimiselle ja opettamiselle. Näistä viidestä yläluokasta muodostettiin edelleen kaksi teemaa: henkilökohtaiset merkitykset ja pedagogiset merkitykset. Esimerkki analyysistä on esitetty taulukossa 2.

Taulukko 2. Esimerkki analyysistä

Alkuperäisilmaisu	Alaluokka	Yläluokka	Teema
<i>"Meillä on sekä hoitotyössä että sosiaalialalla tiettyjä työkenttiä, jotka eivät ole kauhean vetovoimaisia, niin tuo on yksi sellainen keino, jossa sitä kipinää voi sytyttellä, että se jotenkin motivoi ja innostaa."</i>	Motivoi tiettyjen asiakasryhmien pariin	Merkitys opiskelijalle	Henkilökohtaiset merkitykset
<i>"Koska mäkään en tee käytännön työtä enkä oo tehnyt pitkään aikaan, niin mä aattelen, että se on mulle henkilökohtaisesti ihan valtavan tärkeätä, et mä oon tekemisissä heidän kanssaan."</i>	Säilyttää yhteyden asiakas- tai potilastyöhön	Merkitys opettajalle	

Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimus käsiteltiin Pääkaupunkiseudun ammattikorkeakoulujen ihmistieteiden eettisessä toimikunnassa osana VoimaProfi-hankkeen tutkimussuunnitelmaa. Eettisen toimikunnan lausunnon mukaan ennakoarvioinnille ei ollut tarvetta. Lupa tutkimuksen toteuttamiseen haettiin ja

saatiin tutkimukseen osallistuvasta organisaatiosta ennen aineiston keruuta. Kaikki osallistujat olivat täysi-ikäisiä ja osallistuivat tutkimukseen ammattiroolistaan käsin, joten käsiteltävän aiheen ei nähty aiheuttavan heille haittaa. Tutkimus toteutettiin noudattaen Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK 2019; 2023) ohjeita. Osallistujille annettiin ennen haastatteluja tietoa tutkimuksesta ja henkilötietojen käsittelystä (tietosuojaseloste), ja heiltä saatiin tietoon perustuva suostumus osallistumiseen. Lisäksi heitä tiedotettiin huolellisesti osallistumisen vapaaehtoisuudesta, mahdollisuudesta keskeyttää osallistuminen tai perua suostumus tutkimuksen missä tahansa vaiheessa. Aineiston kerääminen ja säilyttäminen toteutettiin erillisen aineistohallintasuunnitelman mukaisesti. Tutkimuksessa kerättiin ainoastaan tutkimuksen kannalta tarpeellisia henkilötietoja ja niitä käsiteltiin suunnitelmallisesti, vastuullisesti ja lainmukaisesti. Tutkimuksen raportoinnissa pyrittiin siihen, ettei osallistujia voida tunnistaa ja tarvittaessa puhekielisiä ilmaisuja muutettiin yleiskielisiksi. On kuitenkin mahdollista, että tutkimukseen osallistuneiden kollegat voivat päätellä osallistuneiden henkilöllisyyden ja tunnistaa myös näiden esittämiä näkemyksiä. Tästä ei kuitenkaan katsottu olevan oleellista haittaa osallistujille, jotka kertoivat näkemyksiään ammattiroolistaan käsin.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta voidaan tarkastella uskottavuuden, siirrettävyyden, luotettavuuden ja vahvistettavuuden kautta (Lincoln & Guba 1985). Tämän tutkimuksen uskottavuutta lisää haastatteluai-
neiston keränneen tutkijan (tämän artikkelin ensimmäinen kirjoittaja) ja haastateltavien yhteinen työtausta ja samankaltainen kokemusmaailma tutkimusaiheesta. Toisaalta uskottavuutta heikentää se, ettei triangulaatiota (esimerkiksi useita menetelmiä tai useita aineistoja) hyödynnetty tutkimuksessa, eikä haastateltavilta myöskään varmistettu jälkikäteen tulosten uskottavuutta. Tulosten siirrettävyyden mahdollistamiseksi haastatteluihin osallistuneet ja haastattelutilanteet on pyritty kuvaamaan tässä artikkelissa mahdollisimman tarkasti. Tulosten siirrettävyyttä heikentää kuitenkin se, että aineistoa kerättiin vain yhdestä organisaatiosta ja haastateltavaksi sai ilmoittautua halutessaan. Haastateltaviksi on saattanut siis valikoitua kokemusasiantuntijuuteen erityisen positiivisesti suhtautuvia tai aiheesta kiinnostuneita lehtoreita, mikä on voinut johtaa aineiston vi-
noutumiseen. Vahvistettavuutta puolestaan lisää saatujen tulosten kanssa yhdenmukaiset ja niitä vahvistavat aiempien kansainvälisten tutkimusten tulokset. Runsaasti hyödynnetyt haastateltavien autenttiset ilmaisut tekstin joukossa tarjoavat lukijalle mahdollisuuden arvioida tulosten luotetta-

vuutta myös niiden pohjalta. Haastateltavien anonymiteetin suojaamiseksi nämä sitaatit identifioidaan fokusryhmän, ei yksittäisen haastateltavan tasolla.

Kokemusasiantuntijoiden opetukseen osallistumisen merkitykset lehtoreiden näkökulmasta

Kokemusasiantuntijoiden osallistumisella ammattikorkeakouluopetukseen oli haastateltujen lehtoreiden näkemysten mukaan merkitystä sekä henkilökohtaisella että pedagogisella tasolla. Henkilökohtaista merkitystä osallistumisella tunnistettiin olevan sekä opiskelijoille, opettajille että kokemusasiantuntijoille itselleen. Pedagogista merkitystä lehtoreiden näkökulmasta osallistumisella oli sekä opettajien kannalta opetukselle että opiskelijoiden kannalta oppimiselle. Tunnistetut merkitykset on tiivistetty kuvioon 1.

Kuvio 1. Kokemusasiantuntijoiden opetukseen osallistumisen merkitys ammattikorkeakoulukontekstissa.

Henkilökohtaiset merkitykset opiskelijalle

Lehtoreiden näkemyksen mukaan kokemusasiantuntijoiden osallistuminen opetukseen on monella tavalla merkityksellistä opiskelijoille. Haastateltujen lehtoreiden mukaan se purkaa opiskelijoiden ennakkoluuloja ja pelkoja, mahdollistaa omien tunteiden käsittelyä jo teoriaopintojen aikana, pehmentää opettajan ja opiskelijan välistä rajaa sekä motivoi tiettyjen asiakasryhmien pariin.

Lehtoreiden mukaan opiskelijoilla ja myös jo työelämässä olevilla sosiaali- ja terveysalan ammattilaisilla on usein ennakkoluuloja erityisesti siitä, millainen mielenterveys- ja päihdepotilas on. Näitä potilasryhmiä edustavan kokemusasiantuntijan opetukseen osallistumisen nähtiin hälventävän näitä ennakkoluuloja ja auttavan opiskelijoita havaitsemaan sen, etteivät esimerkiksi mielenterveysongelmat välttämättä näy päällepäin. Lisäksi sen ajateltiin helpottavan sairauksia tai sairastuneita kohtaan mahdollisesti tunnettua pelkoa. Kokemusasiantuntijoiden kohtaamisen nähtiin myös vähentävän tiettyihin sairauksiin liittyvää mystisyyttä: *”[E]hkä just se, että vie vähän sitä outoutta tai mystisyyttä tai jotain sellaista pois, että tämä onkin ihan tavallinen ihminen ja hänen tarinansa vaan tämmöinen.”* (FR 1)

Kokemusasiantuntijoiden kohtaamisen oli havaittu herättävän opiskelijoissa tunnereaktioita. Tämä mahdollisti lehtoreiden käsitysten mukaan tunteiden kohtaamisen ja työstämisen jo opiskeluympäristössä, ennen työympäristöön siirtymistä: *”[T]avallaan että se ei tuu sitten yllätyksenä se omien tunteiden skaala, sit kun he kohtaa siellä työelämässä”* (FR 2). Lehtorit kertoivat myös käsittelevänsä näitä tunnereaktioita opiskelijoiden kanssa opetustilanteissa.

Lehtoreiden mukaan kokemusasiantuntijan osallistuminen opetukseen vähentää etäisyyttä toisaalta opiskelijan ja asiakkaan tai potilaan välillä, toisaalta opiskelijan ja opettajan välillä. Sen ajateltiin tukevan opiskelijoiden myötätunnon kehittymistä ja vähentävän asettumista ammattilaisena asiakkaan tai potilaan yläpuolelle. Erityisesti mielenterveys- ja päihdehoitotyön opetukseen liittyen haastatteluissa nousi esiin todennäköisyys, että jokaisessa opiskelijaryhmässä on henkilöitä, joilla on näistä asioista oma-kohtaista kokemusta joko itsellään tai läheisenä. Kokemusasiantuntijan osallistumisen opetukseen koettiin näissä tilanteissa pehmentävän rajaa opettajan ja opiskelijan välissä kokemusasiantuntijan sijoittuessa tavallaan opiskelijan ja opettajan välimaastoon.

Jos ajatellaan, että 25 prosenttia lapsista elää perheessä, joissa on mielenterveys- tai päihdeongelmaa, niin tämä jo lähtökohtaisesti koskettaa tosi paljon. Niin se kokemusasiantuntija ehkä vähän sitten pehmentää sitäkin rajaa siinä jollain tavalla. (FR 1)

Kokemusasiantuntijan osallistumisen opetukseen nähtiin myös motivoivan ja luovan merkityksellisyyttä opiskeluihin. Tärkeänä nähtiin kokemusasiantuntijan kertomuksen koskettavuus ja sitä kautta syntyvä motivaatio tehdä työtä jonkin tietyn asiakas- tai potilasryhmän kanssa. Tämän nähtiin hyödyttävän opiskelijoita heidän löytäessään sellaisia työkenttiä, jotka eivät muutoin ehkä ole kovin vetovoimaisia: ”[M]onethan opiskelijat suurin piirtein saa sen kipinän johonkin asiakasryhmään tai työn kenttään sieltä kokemusasiantuntijan vierailusta.” (FR 1)

Henkilökohtaiset merkitykset opettajalle

Lehtoreiden näkemyksen mukaan kokemusasiantuntijoiden osallistuminen opetukseen on henkilökohtaisesti merkityksellistä opettajille. Sen koettiin auttavan opettajaa säilyttämään yhteyden työelämään ja vahvistavan myötätuntoista suhtautumistapaa asiakkaisiin ja potilaisiin. Kokemusasiantuntijoiden kanssa työskentelyn koettiin siis ylläpitävän opettajan yhteyttä asiakas- tai potilastyöhön ja asiakkasuntaan. Tärkeänä pidettiin sen mahdollistamaa kosketusta ihmisyyteen ja asiakkaiden tai potilaiden todelliseen kokemusmaailmaan.

En tee käytännön työtä enkä oo tehnyt pitkään aikaan, niin ajattelen, että se on mulle henkilökohtaisesti ihan valtavan tärkeä, et mä oon tekemisissä heidän kanssaan. Ja jotenkin pysyy se käsitys siitä, että mitä se elämä sitten ihan konkretiassa ja todellisuudessa voikaan olla. (FR 2)

Henkilökohtaisella tasolla kokemusasiantuntijoiden kanssa työskentelyn nähtiin vahvistavan opettajan myötätuntoista suhtautumista asiakas- tai potilasryhmiin. Sosiaali- ja terveysalalla kynnistyminen tai etäännyttäminen on tuttua kliinisestä työstä, mutta tällaisten suhtautumistapojen vähentämisen koettiin olevan tärkeää myös opettajan työssä. Lehtoreiden kertoman mukaan kynnistymistä voi seurata esimerkiksi silloin, jos asiakas tai potilas ei toimi ammattilaisen toivomalla tavalla tai tekee ei-toivotuja valintoja elämässään. Sopivan ammatillisen etäisyyden löytäminen ja säilyttäminen ei aina ole helppoa, ja varsinkin asiakkaiden tai potilaiden

rankkoja elämänkohtaloita kohdatessa ammattilainen voi suojata itseään etäännyttämällä itsensä asiakkaasta tai potilaasta ja asettautumalla tämän yläpuolelle. Kokemusasiantuntijoiden osallistumisen ajateltiin muistuttavan opettajaa siitä, että kaikilla meillä on kokemuksia, jotka vaikuttavat meihin enemmän tai vähemmän. Tämän ajateltiin tukevan myös epäterveiden valta-asetelmien purkautumista opettajan ja kokemusasiantuntijan asettuessa ihmisinä tasaveroiseen asemaan.

Monet meistä, sehän on meidän elämää kanssa. Ollaan koettu perheessä itsemurha tai synnytetty tai jouduttu rikoksen uhriksi tai tehty jotain tosi pöljää nuoruudessa ja lusittu tai maksettu sakkoja tai jotain. (FR 3)

Henkilökohtaiset merkitykset kokemusasiantuntijalle

Lehtoreiden näkemyksen mukaan kokemusasiantuntijoiden osallistuminen opetukseen on merkityksellistä myös kokemusasiantuntijoille itselleen. Osallistumisen kautta lehtorit ajattelivat kokemusasiantuntijoiden voimaantuvan, fysioterapian opetukseen osallistuessaan saavan apua vaivoihinsa sekä saavan rahallista korvausta osallistumisesta.

Osallistumisen keskeinen merkitys kokemusasiantuntijoille itselleen oli lehtoreiden näkemysten mukaan voimaantumisen kokemus. Voimaantuminen sisälsi kokemusta kuulluksi tulemisesta, osallistumisen tärkeydestä ja innostuksesta. Tätä kuvattiin haastatteluissa lehtoreiden itsensä tekemien havaintojen pohjalta mutta myös kokemusasiantuntijoilta saadun palautteen kautta: ”Mutta sitten myöskin se, että kuuli [...], että miten ihmiset oli tullut takaisin, että ’vitsi tää oli hienoa.’” (FR 1)

Fysioterapian opetukseen osallistumisen nähtiin antavan kokemusasiantuntijalle myös konkreettista apua vaivoihinsa. Näissä tilanteissa kokemusasiantuntija oli toiminut ikään kuin harjoitusasiakkaana demonstroiden jotakin hänellä olevaa vaivaa ja antanut sen jälkeen palautetta opiskelijoiden taidoista auttaa kyseisessä vaivassa. Vaikka kyse ei ollutkaan hoidollisista tilanteista, nähtiin osallistumisen kautta saatava apu yhtenä motivaattorina heidän osallistumiselleen: ”Ei, tässä ei liiku raha. Ja siis he saa ihan konkreettista kuntoutusta.” (FR 2)

Useimmiten kokemusasiantuntija ei kuitenkaan osallistunut opetukseen apua tai palvelua saavan roolissa, jolloin rahallinen korvaus opetukseen osallistumisesta oli monen haastateltavan mielestä tärkeä. Lehtorit eivät niinkään korostaneet rahallisen korvauksen taloudellista merkitystä

vaan sen symbolista viestiä arvostuksesta kokemusasiantuntijan osaamista kohtaan. Korvauksen sopiva suuruus herätti paljon keskustelua, ja siihen toivottiin yhtenäistä linjaa organisaation sisällä. Jos rahallista korvausta ei joskus ollut mahdollista tarjota, oli kokemusasiantuntijalle annettu tavaralahja korvauksena osallistumisesta.

Mutta joo, aina maksu. Ja jos he ei saa ottaa rahaa vastaan, niin sitten me ollaan lähetetty lahja ja annettu valitakin lahja tuolta [...] lahjoista, minkä saa. Tällainen jonkinlainen palkkio aina. (FR 2)

Pedagoginen merkitys opetuksessa

Lehtoreiden näkemyksen mukaan kokemusasiantuntijoiden osallistumisella on monenlaista merkitystä opetuksessa. Sen koettiin täydentävän opettajan osaamista, tarjoavan palautetta opetuksesta ja mahdollistavan ristiriitaistenkin näkemysten käsittelyn opetustilanteissa. Joissain tapauksissa kokemusasiantuntijan osallistumisen ajateltiin kuitenkin voivan vaarantaa tavoiteltavien asioiden opettamisen.

Kokemusasiantuntijoiden osallistuminen täydensi haastateltujen lehtoreiden mukaan opettajan osaamista tuomalla autenttisen näkökulman opetukseen, kuten esimerkiksi tiedon siitä, miltä jokin oire tuntuu ihmisestä. Kokemusasiantuntijoiden tiedon tunnistettiin olevan erilaista opettajan tietoon verrattuna. Lisäksi haastatteluissa nousi esiin se, että opettajat voivat saada kokemusasiantuntijoiden kautta faktatietoa esimerkiksi ajankohtaisista hoitokäytännöistä ja oppia kertomuksista uutta: ”*Juuri samalla tavalla ajattelen myös, että viimeisimmät virtaukset ja uusimmat palvelut.*” (FR 1)

Kokemusasiantuntijoilta saatiin myös palautetta opetuksesta, kuten esimerkiksi siitä, opetettiinke heidän perspektiivistään oikeita asioita ja puuttuiko opetuksesta jokin oleellinen asia tai näkökulma. Joskus palautteen koettiin olevan vähän liiankin suoraa, mutta useimmiten kuitenkin arvokasta: ”Kyllä mä koen, että kokemusasiantuntija on aika hyvä palautteenantaja opettajalle. Että mitä me opetetaan. (FR 1)

Haastatteluissa tuli esille, että kokemusasiantuntijat eivät välttämättä aina ole täysin samaa mieltä virallisten suositusten tai opettajan näkemysten kanssa. Näihin tilanteisiin suhtauduttiin kaksijakoisesti. Toisaalta niiden

koettiin tarjoavan mahdollisuuksia myös ristiriitaisten näkemysten käsittelyyn, toisaalta osa ajatteli niiden jopa vaarantavan tavoiteltavana olevan asian opettamisen.

Joskus saattaa olla vähän sellasta, että näillä kokemusasiantuntijoilla on hyvin vahva ajatus, et se heidän tapansa toipua on ollut ikään kuin oikea. Ja tavallaan voi olla vaikka hyvin, tullakin semmoista lääkekielteisyyttä tai jotain, mitä me sit joudutaan miettiä, että mites me tää nyt sitten... (FR 2)

Pedagoginen merkitys oppimisen näkökulmasta

Lehtoreiden näkemyksen mukaan kokemusasiantuntijoiden osallistumisella opetukseen on merkitystä myös oppimisen kannalta. Haastateltavien mukaan kokemusasiantuntijoiden kertomat tarinat auttoivat opiskelijoita muistamaan opittavia asioita. Lisäksi heidän osallistumisensa toi esille palveluiden käyttäjän näkökulmaa, mahdollisti kohtaamisen harjoittelun ja havainnollisti sekä tarkastelun kohteena olevaa ilmiötä että osallisuus-toimintaa.

Kokemusasiantuntijoiden kertomat tarinat heidän omista kokemuksistaan koettiin oppimista ja muistamista tukevin. Lisäksi niiden ajateltiin herättävän opiskelijoissa tunteita, mikä syventää oppimista. Tarinallisuuden ajateltiin auttavan muistamaan myös vaikeammin hahmotettavia asioita, kuten organisaatorakenteita, niiden konkretisoituessa tarinan kautta.

Niin oppiminen kuitenkin tehostuu, kun se herättää tunteita, niin mä jotenkin ajattelen, että ehkä sen aspektin tuominen, sen kokemusasiantuntijan kautta on se olennainen. Eli se vahvistaa sitä opiskelijan oppimista ja jää asioita mieleen, joita he muistelee ehkä pitkänkin ajan päästä. (FR 2)

Keskeisenä merkityksenä oppimiselle nähtiin palveluiden käyttäjän näkökulman esille tuominen. Sen kautta opiskelijoiden ajateltiin oppivan tarkastelemaan aiheita palveluiden käyttäjän näkökulmasta organisaation näkökulman sijaan ja ymmärtämään, millaisena esimerkiksi palvelujärjestelmä näyttäytyy asiakkaalle tai potilaalle. Haastateltavat myös arvostivat sitä, että kokemusasiantuntijat tuovat esiin epäkohtia, jolloin opiskelijat oppivat tämän kautta, millaisia toimintatapoja työelämässä toimiessa

olisi hyvä välttää. Lisäksi opiskelijan ajateltiin oppivan hahmottamaan asiakkaiden tai potilaiden tilanteet kokonaisvaltaisemmin ja ymmärtämään myös toipumisprosessien kestoa, erityisesti koska sosiaali- ja terveysalalla yksittäinen työntekijä on usein mukana vain jossakin prosessin vaiheessa, jolloin ymmärrys muista vaiheista voi jäädä vaillinaiseksi.

Terveydenhuoltopalvelut on aina kuvattu organisaatiokaavioiden mukaan organisaatiolähtöisesti, niin se, mitä ainakin itse yritän kauheasti opettaa, on se, että siellä kulkee ihminen, niin sitten se hänen saappaisiin astuminen ehkä tuottaa siinä sellaista, että katsellaan, miltä se maailma näyttää sieltä. (FR 1)

Kokemusasiantuntijoiden kanssa toimiminen tarjosi opiskelijoille haastateltavien käsityksen mukaan mahdollisuuksia harjoitella kohtaamista. Kohtaamista saatettiin harjoitella esimerkiksi esittämällä kysymyksiä kokemusasiantuntijalle joko kasvokkain tai etäyhteydellä opetustilanteesta riippuen. Moni haastateltava kertoi kokemusasiantuntijoiden osallistuneen heidän opetuksessaan myös simuloituihin tilanteisiin asiakas- tai potilasroolissa, jolloin harjoituksen lisäksi opiskelijoiden oli mahdollista saada kokemusasiantuntijoilta myös autenttista palautetta kohtaamisen taidoistaan: ”*Luullaan kohtaavamme paremmin noita potilaita kuin mitä tehdäänkään.*” (FR 2)

Kokemusasiantuntijoiden osallistumisella voidaan haastateltavien käsitysten mukaan havainnollistaa opetuksessa käsiteltäviä aiheita aistein havaittavista ilmiöistä (esimerkiksi liikerajoitukset) abstraktimpiin ilmiöihin (kipu, ammattieettiset kysymykset, lääkekielteisyys). Jotkut haastateltavat kertoivat hyödyntävänsä kokemusasiantuntijoiden kertomuksia myös viittaamalla niihin muussa opetuksessa havainnollistavina esimerkkeinä. Toisaalta osa haastateltavista oli tiukasti sitä mieltä, että kokemusasiantuntijan kertomusta käsitellään avoimen dialogin periaatteiden mukaisesti vain hänen läsnä ollessaan. Osa puolestaan kertoi käyvänsä kertomusta ja siinä ilmenneitä asioita läpi opiskelijoiden kanssa myös jälkikäteen, sillä opiskelijoille haluttiin antaa mahdollisuus puhua ajatuksistaan luottamuksellisesti ilman kokemusasiantuntijan läsnäoloa. Osassa tilanteista havainnollistus tuli kokemusasiantuntijatoiminnan sivutuotteena, esimerkiksi osallisuustoiminnan havainnollistus, osassa puolestaan havainnollistus oli kokemusasiantuntijan osallistumisen keskeinen tavoite.

Ja sitten toisaalta joskus myös haluttu ymmärtää ilmiötä, esimerkiksi jotakin kipuilmiötä tai sairautta ensin. Ja sen jälkeen haluttu kuulla sen asiakkaan kokemus siitä toimintakyvystä ja arjesta sen sairauden kanssa. (FR 2)

Johtopäätökset

Tutkimuksessa tunnistettuja kokemusasiantuntijoiden opetukseen osallistumisen merkityksiä voidaan tulkita dialogisuuden näkökulmasta minä–sinä-suhteen, ymmärryksen kehittymisen, yksilöllisyyden sekä yhteisen oppimisen kautta.

Kokemusasiantuntijoiden osallistumisen opetukseen nähtiin tarjoavan mahdollisuuksia vahvistaa minä–sinä-suhteita jo opiskeluaikana ja myöhemmin sosiaali- ja terveysalan asiakastyössä. Tulostemme mukaan sekä opiskelijan että opettajan kannalta merkityksellistä oli dialogisen minä–sinä-suhteen vahvistuminen palveluiden käyttäjien kanssa opiskelijoiden ennakkoluulojen vähetessä ja opettajien myötätuntoisen suhtautumistavan vahvistuessa. Sosiaali- ja terveysalalla välineellistävä minä–se-suhtautumistapa voi näkyä esimerkiksi suhtautumisena palveluiden käyttäjään ensisijaisesti toimenpiteiden kohteena sekä tilanteissa, joissa ammattilainen odottaa asiakkaan tai potilaan toimivan hänen tahtomallaan tavalla. Asiakkaisiin ja potilaisiin ennakkoluulottomasti, myötätuntoisesti ja tasaveroisesti suhtautuminen vähentää esineellistävää minä–se-suhtautumistapaa, mikä on linjassa dialogisuuden vahvistamisen tavoitteiden kanssa (vrt. Mönkkönen 2022; Nivala & Ryyänen 2019).

Ymmärryksen kehittymisen kautta tarkasteltuna keskeiseksi nousi palveluiden käyttäjän näkökulman esille nostaminen. Kokemusasiantuntijoiden osallistuminen opetukseen täydentää ja monipuolistaa dialogisuuden periaatteen mukaisesti perinteisesti opetuksessa käsiteltyjä työntekijän ja organisaation näkökulmia. Ilmiöitä ja toisia ihmisiä koskevan ymmärryksen lisääntymisen ohella vahvistuu myös itseä koskeva ymmärrys. Kokemusasiantuntijoiden opetukseen osallistumisen koettiin pehmentävän rajaa opiskelijan ja opettajan välissä. Tutkimuksessa tunnistetut merkitykset heijastelevat opiskelijoiden ja opettajien tarvetta tulla nähdyiksi ja kuulluiksi paitsi ammattinsa edustajina myös henkilökohtaisia kokemuksiaan kantavina henkilöinä. Monilla sosiaali- ja terveysalan opiskelijoista ja opettajista on omakohtaista tai läheiskokemusta jostakin alaan liittyvästä asiakasryhmästä tai temasta, mutta sen esilletuominen

tai hyödyntäminen voidaan usein kokea vaikeana (Harju 2023). Dialogisuudessa korostuu jokaisen yksilöllinen kohtaaminen tyypistävien kategorioiden sijaan, jolloin opiskelijalla ja opettajallakin on mahdollisuus tulla näkyväksi omana itsenään, myös muiden kuin näiden roolien kautta. Kokemusasiantuntijoiden osallistuminen opetukseen voi osaltaan auttaa tässä itseä koskevan ymmärryksen vahvistumisessa ja ihmisten näkemisessä ensisijaisesti itseään edustavina yksilöinä. Hyvinvoinnin kannalta ammatillisen ja yksityisen roolin pitäminen toisistaan täysin erillään voi olla kuormittavaa ja tämän rajan pehmentäminen senkin vuoksi tavoiteltavaa (Harju 2023).

Yhteisen oppimisen kautta tarkasteltuna opetukseen liittyvinä merkityksinä haastateltavat nostivat esiin muun muassa opettajan osaamisen täydentämisen sekä palautteen saamisen opetuksesta. Tässä tulee hyvin esille dialogisuuteen oleellisesti kuuluva ei-tietämisen näkökulma: kukaan dialogiin osallistujista ei ole kaikkietävä ja jokainen tietää jotain. Ymmärrystä rakennetaan yhdessä. (Mönkkönen 2022; Nivala & Ryyänen 2019.) Aiemmissakin tutkimuksissa kokemusasiantuntijoiden on tunnistettu täydentävän muuta opetusta (Happell, Warner ym. 2022). Sosiaalipedagogisesta näkökulmasta tarkasteltuna kokemusasiantuntijoiden osallistuessa ammattikorkeakouluopetukseen tapahtuu kaksi kiinnostavaa kohtaamista: informaaliin kokemukseen ja mahdollisesti nonformaaliin kokemusasiantuntijakoulutukseen pohjaavan osaamisen kohtaaminen formaaliin korkeakoulutukseen pohjaavan osaamisen kanssa sekä käytännön ja teorian kohtaaminen. Kokemusasiantuntijoiden osallistuessa opetukseen dialogisuutta voi tapahtua yksilöiden välisen vuorovaikutuksen lisäksi myös abstraktimmalla tasolla kokemusmaailman ja ammatillisen tiedon vuoropuheluna.

Informaalin ja formaalin kohtaaminen heijastuu myös tutkimuksemme tuloksiin: kokemusasiantuntijoiden opetukseen osallistumisessa nähtiin positiivisia puolia, mutta toisaalta sen arvioitiin joissain tilanteissa jopa vaarantavan tavoiteltavien asioiden opettamisen. Näkemysten taustalla voidaan ajatella vaikuttavan osaamisen erilainen tausta. Kokemusasiantuntijoiden osaaminen pohjautuu käytännön kokemukseen ja ensisijaisesti omiin yksilöllisiin kokemuksiin. Opettajat ja opiskelijat puolestaan nojaavat vahvasti yleistettävissä olevaan tieteellisesti tuotettuun teorian tietoon. Dialogisuuden avulla näissä kohtaamisissa on mahdollista synnyttää aivan uudenlaista tietoa, ymmärrystä ja osaamista (Mönkkönen 2022). Tärkeää on huomioida dialogisuudessa keskeinen yksilöllisyys:

kokemusasiantuntijaa ei tule nähdä kaikkien saman kokemuksen omaavien edustajana. Sen sijaan hänen näkemyksensä ja omaan kokemukseen pohjautuva tietonsa on yksilöllistä ja sellaisenaan arvokasta. Teoriatiedon kanssa ristiriidassa ollessaankin kokemustieto tulisi dialogisuuden mukaisesti nähdä täydentävänä ja näkökulmia monipuolistavana, ei uhkana tai kilpailijana.

Pohdinta

Tässä tutkimuksessa selvitimme ammattikorkeakoulussa toimivien sosiaali- ja terveysalan lehtoreiden näkemyksiä kokemusasiantuntijoiden osallistumisesta opetukseen ammattikorkeakoulussa. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että kokemusasiantuntijoiden osallistumisella ammattikorkeakouluopetukseen on lehtoreiden näkemyksen mukaan monenlaisia merkityksiä sekä henkilökohtaisella että pedagogisella tasolla.

Tutkimuksen tulokset vahvistavat aiempia kansainvälisiä tutkimustuloksia, joiden mukaan opiskelijoiden ennakkoluulot ovat vähentyneet kokemusasiantuntijavierailujen myötä (Geregová & Frišaufová 2019; Happell ym. 2019) ja opettajien kyky nähdä asioita myös palveluiden käyttäjien näkökulmasta on lisääntynyt (Happell, O'Donovan ym. 2022). Tutkimuksemme tulokset osoittavat, että opettajat arvelevat opetukseen osallistumisella olevan henkilökohtaisia merkityksiä myös kokemusasiantuntijoille itselleen. Konkreettisten merkitysten eli rahallisen korvauksen tai mahdollisiin vaipeihin saadun avun lisäksi kokemusasiantuntijoiden ajateltiin voimaantuvan tullessaan kuulluiksi ja päästessään osallistumaan merkitykselliseen toimintaan. Sekä rahallisen korvauksen että kuulluksi tulemisen tärkeys on nostettu esiin myös aiemmin (esim. Fox 2022). Opetukseen osallistuminen voi tarjota kokemusasiantuntijoille mahdollisuuden toiminnalliseen läsnäoloon inhimillisissä suhteissa mutta myös mahdollisuuden osallistua tulevien ammattilaisten osaamisen vahvistamiseen ja sitä kautta palveluiden kehittämiseen (vrt. Nivala & Ryyänen 2013; THL 2023).

Kokemusasiantuntijoiden opetukseen osallistumisen pedagogisista merkityksistä lehtorit nostivat esille muun muassa sen, että kokemusasiantuntijoiden osallistuminen opetukseen tukee työelämälähtöistä oppimista ja tarjoaa tuleville sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisille jo opiskeluaikana mahdollisuuden oppia yhteistyötä kokemusasiantuntijoiden kanssa. Palveluiden käyttäjien osallistuminen palveluiden kehittämiseen ja toteuttamiseen on nykyisin monissa organisaatioissa jo osa arkista käy-

täntöä (Kivistö, Martin, Hautala & Soronen 2023), joten yhteistyötaitojen ja palveluiden käyttäjien näkökulman ymmärtäminen voidaan nähdä oleellisena työelämätaidona tuleville ammattilaisille. Nykyisellään lehtoreilla on keskeinen rooli estäessään tai mahdollistaessaan kokemusasiantuntijoiden osallistumisen opetukseen, ja tämän tärkeän työelämätaidon kehittyminen voi siten olla yksittäisten lehtoreiden vastuulla. Onkin syytä pohtia, tulisiko kokemusasiantuntijayhteistyöhön liittyvän osaamisen olla myös suomalaisissa opetussuunnitelmissa näkyvillä, kuten jo esimerkiksi Britanniassa on (SWE 2020).

Tutkimuksemme johtopäätöksenä voidaan todeta, että kokemusasiantuntijoiden osallistuminen sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakouluopetukseen on lehtoreiden näkemysten mukaan merkityksellistä sekä tulevien sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten sisällöllisen osaamisen että myös eettisen osaamisen kannalta. Myös opiskelijan ja opettajan hyvinvoinnin kannalta kokemusasiantuntijan osallistumisella näyttäisi olevan positiivisia vaikutuksia. Tutkimuksemme tuloksia tarkasteltaessa on kuitenkin tärkeää huomioida, että tulokset kuvaavat ilmiötä ainoastaan lehtoreiden näkökulmasta. Kokemusasiantuntijoiden opetukseen osallistumisen merkityksiä ja dialogisuuden onnistumista on jatkossa tärkeää tutkia myös opiskelijoita ja kokemusasiantuntijoita haastatteleamalla, jotta saadaan tietoa heidän kokemuksistaan ja mahdollistetaan heidän osallisuutensa, kuulemisensa ja kuulluksi tulemisensa opetuksen kehittämisessä. Tulevaisuudessa olisi myös tärkeää selvittää sitä, miten kokemusasiantuntijayhteistyö voitaisiin tehdä näkyväksi ammattikorkeakoulujen opetussuunnitelmissa. Siten voitaisiin varmistaa tulevien ammattilaisten tasapuoliset oppimismahdollisuudet.

Kiitokset

Kiitämme professori Ulpukka Isopahkala-Bouretia Turun yliopiston Kasvatustieteen laitokselta ohjauksesta tutkimuksen suunnittelun ja aineiston keruun aikana sekä kaikkia haastatteluihin osallistuneita lehtoreita.

LÄHTEET

- Alanko, Anna & Hellman, Matilda 2017. Service Users and Experts in Finnish Mental Health Care Planning: Three Phases of Expansion and Inclusion. *Sociologia* 54 (4), 361–376. Saatavissa <https://journal.fi/sociologia/article/view/124325> (haettu 22.1.2024).
- Barker, Stephanie & Maguire, Nick 2017. Experts by Experience: Peer Support and its Use with the Homeless. *Community Mental Health Journal* 53, 598–612. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10597-017-0102-2>
- Barnes, Marian 2009. Authoritative Consumers or Experts by Experience? User Groups in Health and Social Care. Teoksessa Richard Simmons, Martin Powell & Ian Greener (eds.) *The Consumer in Public Services: Choice, Values and Difference*. Bristol: Policy Press, 219–234. DOI: <https://doi.org/10.1332/policypress/9781847421814.003.0012>
- Bohm, David 2004. *On Dialogue*. Lontoo: Routledge.
- Chapman, Susan, Blash, Lisel, Mayer, Kimberly & Spetz, Joanne 2018. Emerging Roles for Peer Providers in Mental Health and Substance Use Disorders. *American Journal of Preventive Medicine* 54 (6), Supplement 3, S267–S274. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.amepre.2018.02.019>
- Dennis, Cindy-Lee 2003. Peer support within a health care context: a concept analysis. *International Journal of Nursing Studies* 40 (3), 321–332. DOI: [https://doi.org/10.1016/S0020-7489\(02\)00092-5](https://doi.org/10.1016/S0020-7489(02)00092-5)
- Eichsteller, Gabriel & Bradt, Lieve (eds.) 2019. *Social Pedagogy as a Meaningful Perspective for Education and Social Care*. Beaumaris: ThemPra Social Pedagogy. Saatavissa <https://www.thempira.org.uk/wp-content/uploads/2019/05/Social-Pedagogy-as-a-Meaningful-Perspective-for-Education-and-Social-Care-Insight-Report-final.pdf> (haettu 20.11.2024).
- Ellilä, Heikki, Lahti, Mari, Pulli, Jarmo & Vatula, Annaliina 2018. Kokemusasiantuntijat mielenterveys- ja päihdetyön opettajina – uusi innovaatio. Teoksessa Martti Komulainen & Taru Konst (toim.) *Innovaatiopedagogiikka korkeakouluopetuksessa – käytännön esimerkkejä*. Turun ammattikorkeakoulun raportteja 242. Turku: Turun ammattikorkeakoulu, 25–30. URN: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-216-658-6>
- Elo, Satu, Kajula, Outi, Tohmola, Anniina & Kääriäinen, Maria 2022. Laadullisen sisällönanalyysin vaiheet ja eteneminen. *Hoitotiede* 34 (4), 215–225. Saatavissa <https://journal.fi/hoitotiede/article/view/128987> (haettu 22.1.2024).
- Eriksson, Lisbeth 2014. The understandings of social pedagogy from northern European perspectives. *Journal of Social Work* 14 (2), 165–182. <https://doi.org/10.1177/1468017313477325>
- Felton, Anne, Cook, Joan & Anthony, Roni 2018. Evaluating a co-facilitation approach to service user and carer involvement in undergraduate nurse education. *Nursing Standard* 32 (20), 47–54. DOI: <https://doi.org/10.7748/ns.2018.e10620>
- Fox, Joanna 2022. Perspectives of experts-by-experience: an exploration of lived experience involvement in social work education. *Social Work Education* 41 (4), 587–604. DOI: <https://doi.org/10.1080/02615479.2020.1861244>

- Freire, Paulo 1972. *Pedagogy of the oppressed*. Harmondsworth: Penguin.
- Gagne, Cheryl, Finch, Wanda, Myrick, Keris & Davis, Livia 2018. Peer Workers in the Behavioral and Integrated Health Workforce: Opportunities and Future Directions. *American Journal of Preventive Medicine* 54 (6), Supplement 3, S258–S266. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.amepre.2018.03.010>
- Geregová, Markéta & Frišaufová, Magda 2019. People with experience of long-term drug use and homelessness teaching with us: experts by experience participation in university social work education. *Social Work Education* 39 (3), 315–328. DOI: <https://doi.org/10.1080/02615479.2019.1628205>
- Happell, Brenda, Byrne, Louise, McAllister, Margaret, Lampshire, Depra, Roper, Cath, Gaskin, Cadeyrn J., Martin, Graham, Wynaden, Dianne, McKenna, Brian, Lakeman, Richard, Platania-Phung, Chris & Hamer, Helen 2014. Consumer involvement in the tertiary-level education of mental health professionals: a systematic review. *International Journal of Mental Health Nursing* 23 (1), 3–16. DOI: <https://doi.org/10.1111/inm.12021>
- Happell, Brenda, O'Donovan, Aine, Sharrock, Julie, Warner, Terri & Gordon, Sarah 2022. Understanding the impact of expert by experience roles in mental health education. *Nurse Education Today* 111, 105324. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2022.105324>
- Happell, Brenda, Platania-Phung, Chris, Scholz, Brett, Bocking, Julia, Horgan, Aine, Manning, Fionnuala, Doody, Rory, Hals, Elisabeth, Granerud, Arild, Lahti, Mari, Pullo, Jarmo, Vatula, Annaliina, Koski, Johanna, van der Vaart, Kornelis Jan, Allon, Jerry, Griffin, Martha, Russell, Siobhan, MacGabhann, Liam, Bjornsson, Einar & Biering, Pall 2019. Changing attitudes: The impact of Expert by Experience involvement in Mental Health Nursing Education: An international survey study. *International Journal of Mental Health Nursing* 28 (2), 480–491. DOI: <https://doi.org/10.1111/inm.12551>
- Happell, Brenda, Warner, Terri, Waks, Sifra, O'Donovan, Aine, Manning, Fionnuala, Doody, Rory, Greaney, Sonya, Goodwin, John, Hals, Elisabeth, Griffin, Martha, Scholz, Brett, Granerud, Arild, Platania-Phung, Chris, Russell, Siobhan, MacGabhann, Liam, Pulli, Jarmo, Vatula, Annaliina, van der Vaart, Kornelis Jan, Allon, Jerry, Bjornsson, Einar, Ellilä, Heikki, Lahti, Mari & Biering, Pall 2022. Something special, something unique: perspectives of experts by experience in mental health nursing education on their contribution. *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing* 29 (2), 346–358. DOI: <https://doi.org/10.1111/jpm.12773>
- Harju, Henna 2023. *Sosiaali- ja terveystieteiden ammattilaisten kokemusaaminen – Tunnistaminen, hyödyntäminen ja merkitys opinnoissa ja työssä*. Diak Puheenvuoro 46. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu. URN: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-493-424-4>
- Hietala, Outi & Rissanen, Päivi 2015. *Kokemusasiatuntija – hoidon ja avun kohteesta omien kokemusten jakajaksi sekä palveluiden kehittäjäksi: Opas kokemusaasiatuntijatoiminnasta*. Helsinki: Kuntoutussäätiö ja Mielenterveyden Keskusliitto.

- Hirschovits-Gerz, Tanja, Sihvo, Sinikka, Karjalainen, Jarno & Nurmela, Anna 2019. Kokemusasiantuntijuus Suomessa – Selvitys kokemusasiantuntijakoulutuksen ja -toiminnan käytännöistä. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. URN: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-354-0>
- Jones, Marjaana 2018. Kokemustiedon määrittymiset ja käyttö julkisen terveydenhuollon kontekstissa. Teoksessa Jarkko Y. Toikkanen & Ira A. Virtanen (toim.) Kokemuksen tutkimus VI: kokemuksen käsite ja käyttö. Rovaniemi: Lapland University Press, 169–190. URN: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-310-940-7>
- Kivistö, Mari, Martin, Marjatta, Hautala, Sanna & Soronen, Kari 2023. Facilitators and Challenges of Integrating Experts by Experience Activity in Mental Health Services: Experiences from Finland. *Community Mental Health Journal* 59 (3), 540–551. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10597-022-01039-0>
- Koski, Johanna 2018. Kokemusasiantuntija sairaanhoitajaopiskelijoiden mielenterveyshoitotyön opetuksessa. Turku: Turun ammattikorkeakoulu. URN: <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2018113019254>
- Laurea (n.d.) Empowering People towards Socially Inclusive Society. VoimaProfi-hankkeen verkkosivusto. Saatavissa <https://www.laurea.fi/hankkeet/e/empowering-people-towards-socially-inclusive-society/> (haettu 22.1.2024).
- Lincoln, Yvonna S. & Guba, Egon G. 1985. *Naturalistic inquiry*. California: Sage Publications.
- McCann, Terence, Baird, John, Clark, Eileen & Lu, Sai 2008. Mental health professionals' attitudes towards consumer participation in inpatient units. *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing* 15, 10–16. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1365-2850.2007.01199.x>
- Meriluoto, Taina 2018. Making Experts-by-experience: Governmental Ethnography of Participatory Initiatives in Finnish Social Welfare Organisations. Väitöskirja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. URN: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-7603-3>
- Merriam, Sharan B. & Tisdell, Elisabeth J. 2015. *Qualitative Research: A Guide to Design and Implementation*. New Jersey: Wiley.
- Miettinen, Sari & Vapalahti, Kati 2014. Sosiaalipedagogiikan käsitteiden toiminnallista opiskelua ammattikorkeakoulussa. *Sosiaalipedagoginen aikakauskirja* 15, 141–156. <https://doi.org/10.30675/sa.122640>
- Moss, Peter & Petrie, Pat 2019. Education and social pedagogy: What relationship? *London Review of Education* 17 (3), 393–405. DOI: <https://doi.org/10.18546/LRE.17.3.13>
- Mönkkönen, Kaarina 2022. *Vuorovaikutus asiakastyössä*. Helsinki: Gaudeamus.
- Niemelä, Terhi & Steffansson, Marina 2023. Kokemustiedolla vaikuttavia ratkaisuja viheliäisiin ongelmiin. Teoksessa Jari Helminen (toim.) *DiakHub tutkii, kehittää ja vaikuttaa – Diakonia-ammattikorkeakoulun vuosikirja 2022*. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu, 44–53. URN: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-493-414-5>
- Nivala, Elina & Ryyänen, Sanna 2013. Kohti sosiaalipedagogista osallisuuden ideaalia. *Sosiaalipedagoginen aikakauskirja* 14, 9–41. DOI: <https://doi.org/10.30675/sa.122317>

- Nivala, Elina & Rynnänen, Sanna 2019. Sosiaalipedagogiikka. Kohti inhimillisempää yhteiskuntaa. Helsinki: Gaudeamus.
- Petersen, Kristen, Hounsgaard, Lise, Borg, Tove & Nielsen, Claus Vinther 2011. User involvement in mental health rehabilitation: a struggle for self-determination and recognition. *Scandinavian Journal of Occupational Therapy* 19 (1), 59–67. DOI: <https://doi.org/10.3109/11038128.2011.556196>
- Putkuri, Tiina 2024. Käsitteitä kokemustiedon asemasta ammattikorkeakoulupedagogiikassa: fenomenografinen tutkimus. Pro gradu -tutkielma. Turku: Turun yliopisto. URN: <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2024032212579>
- Putkuri, Tiina, Latva-Korpela, Irene & Häkkinen, Mikko 2023. Alaikäiselle tarjottava tuki mielen hyvinvoinnin ollessa uhattuna – kokemusasiantuntijoiden näkemyksiä. *Kasvun tuki -aikakauslehti* 3 (2), 32–42. DOI: <https://doi.org/10.61259/kt.136587>
- Raatikainen, Eija & Rahikka, Anne 2012. Dialogisuus sosiaaliohjaajien täydennyskoulutuksessa. *Sosiaalipedagoginen aikakauskirja* 13, 163–168. DOI: <https://doi.org/10.30675/sa.122079>
- Ranne, Kaarina 2002. Sosiaalipedagogiikan ydintä etsimässä. *Sosiaalipedagogiikka suomalaisten ja ruotsalaisten asiantuntijahaastattelujen sekä dokumenttien valossa*. Väitöskirja. Turku: Turun yliopisto.
- Rautajoki, Hanna 2018. Kokemuksellisuus yhteiskunnallis-poliittisessa mielipiteenmuodostuksessa. Teoksessa Jarkko Y. Toikkanen & Ira A. Virtanen (toim.) *Kokemuksen tutkimus VI: kokemuksen käsite ja käyttö*. Rovaniemi: Lapland University Press, 109–129. URN: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-310-940-7>
- Scammell, Janet, Heaslip, Vanessa & Crowley, Emma 2016. Service user involvement in preregistration general nurse education: a systematic review. *Journal of Clinical Nursing* 25 (1/2), 53–69. DOI: <https://doi.org/10.1111/jocn.13068>
- SWE 2020. Education and training standards guidance. Sheffield: Social Work England.
- Soronen, Kari 2024. Acting as a Mental Health Expert by Experience and Its Impact on Social Identity. *Community Mental Health Journal* 60, 179–190. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10597-023-01207-w>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) 2023. Osallisuuden edistäjän opas. Ohjaukset 10/2023. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. URN: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-088-0>
- Toikkanen, Jarkko & Virtanen, Ira A. 2018. Kokemuksen käsitteen ja käytön jäljillä. Teoksessa Jarkko Y. Toikkanen & Ira A. Virtanen (toim.) *Kokemuksen tutkimus VI: kokemuksen käsite ja käyttö*. Rovaniemi: Lapland University Press, 7–24. URN: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-310-940-7>
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK) 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Saatavissa https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2020.pdf (haettu 20.11.2024).

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK) 2023. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan HTK-ohje. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Saatavissa https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf (haettu 20.11.2024).

Uusitalo, Jukka 2015. Kokemusasiantuntijat oppilaitoksissa – käykö kokemus koulutuksesta? Laurea Julkaisut 51. Hyvinkää: Laurea-ammattikorkeakoulu. URN: <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2015052810861>

